

етапі вислухати кожну дитину, яка хоче висловитися, за можливості обговорити кожну ідею, навіть абсурдну, щоб кожна дитина відчула особисту зацікавленість у процесі обговорення.

Факт різних думок, навіть суперечливих, вихователь має використати для логічності **другого етапу**, а саме, початку досліду. Ідею досліду вихователь може запропонувати або ж сам, або запитати дітей: «А як же ми перевіримо, вода перетвориться на лід у кімнаті чи на вулиці? (за умови, що зараз зима та сприятлива температура)». Кожна дитина обирає дві формочки, наливає воду і одну виносить на вулицю, а одну лишає у кімнаті.

Третім етапом буде сам хід досліду. Організуємо та підтримуємо бажання дітей спостерігати за ходом досліду та обмінюватися думками.

Четвертий етап – можна назвати заключним: обговорюємо з дітьми результати досліду та, в залежності від них, спонукаємо до подальших дослідів.

Дотримання вихователем принципів, зазначених нами, допоможе створити освітнє середовище, що буде підтримувати природні потреби дитини до пізнання, долання труднощів що, в свою чергу, буде підвищувати ефективність пошуково-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Білоус В., Лазаренко Н., Коломієць А. Університетська наука у міжнародному інформаційному просторі / В. Білоус, Н. Лазаренко, А. Коломієць // Витоки педагогічної майстерності / Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка : зб. наук. пр. – Полтава, 2017. – Вип. 19. – С. 60-66. – (Серія «Педагогічні науки»).
2. Голюк О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку / Оксана Голюк, Наталя Пахальчук / Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects: monograph. – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – С. 223-229.
3. Голюк О.А. Особливості підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки в контексті реформування вищої освіти України / О.А. Голюк // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: зб. мат. наук.-практ. конф.– Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип.4. – С. 437-440.
4. Імбер В. І. Привчаємо розмірковувати з малку / В. І. Імбер // Дошкільне виховання. - №7. – 2015. – С. 16-19.
5. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.
6. Кривошея Т. М. Педагогічні умови реалізації взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності молодших школярів у процесі вивчення математики /Т. М. Кривошея // Молодий вчений. - № 5.2. (57.2). – травень, 2018. – С. 93-99.
7. Крутій К. Л. Створюємо освітній простір, дружній до дитини / Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Осінь-арабеска / К. Л. Крутій, Т. І. Грицишина, І. Б. Степенко. – Запоріжжя : ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2018. – С. 6-26.
8. Присяжнюк Л. А. Проблемы современного дошкольного образования в Украине / Л. А. Присяжнюк // Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : материалы международной научно-практической конференции (г. Брест, 15-16 апреля 2015 г.) / Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина. – Брест, 2015. – С. 103-105.
9. Шикиринська О. В. Розвиток логіко-математичного розвитку старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи. // La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ЛОГОΣ» з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale, Bordeaux, 3 mars, 2019. Bordeaux : OP «Plateforme scientifique européenne», 2019. V.6. p. 61-65.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Анна Воронюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Т. М. Кривошея, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського (Україна)

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN AT THE CLASSES OF THE CIRCLE OF ARTISTIC AND AESTHETIC ORIENTATION (OWN EXPERIENCE)

Анотація. Стаття присвячена проблемі розвитку творчих здібностей молодших школярів на заняттях гуртка художньо-естетичного спрямування. Розкрито сутність поняття «творчі здібності», визначено завдання та нетрадиційні методики, які використовуються на заняттях для розвитку та вдосконалення творчих здібностей молодших школярів.

Ключові слова: розвиток творчих здібностей, нетрадиційні техніки малювання, молодші школярі, заняття гуртка художньо-естетичного спрямування.

Abstract. The article is devoted to the research of development of creative abilities of younger schoolchildren at the classes of the circle of artistic and aesthetic orientation. The essence of the concept of "creative abilities" is revealed and exercises and non-traditional techniques which are used at classes for the development and improvement of creative abilities are denoted.

Keywords: development of creative abilities, non-traditional techniques of art, younger schoolchildren, circle of artistic and aesthetic orientation.

Зміни, які сьогодні відбуваються у нашому суспільстві, доводять, що в складних умовах, які постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей і задумів, нових підходів, нових рішень). Це, в свою чергу, спонукає систему освіти звертати все більше уваги на проблеми творчості і формування якостей творчої особистості як у процесі підготовки майбутніх учителів, вихователів, так і в процесі навчання і виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку [5, с.118].

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури. Як зазначає С.У.Гончаренко, «творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини. Тому на всіх щаблях школи (початкової, середньої, вищої) слід звертати особливу увагу на формування в учнів різноманітних, глибоких і міцних систем знань, на максимальну стимуляцію самостійної діяльності учнів, на розвиток стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків, наполегливості під час виконання творчих завдань» [2, с. 326].

Проблема творчості, формування творчої особистості залишається актуальною для вітчизняних і зарубіжних філософів, педагогів, психологів (Г.С.Альтшуллер, Л.С.Виготський, А.О.Гін, С.І.Гін, П.К.Енгельмейер, О.В.Запорожець, В.О.Крутецький, В.О.Моляко, Я.О.Пономарьов, Г.С.Тарасенко, Ч.С.Шеррінгтон тощо) [5, с.118].

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л.С.Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму чи почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині. Витоки творчих сил людини йдуть із дитинства, з того часу, коли творчі прояви часто мимовільні та життєво необхідні. Дитяча художня творчість має свої особливості, тож необхідно навчитися керувати особливостями її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають дитячу творчість. Під поняттям розвитку творчої активності дитини ми розуміємо якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються внаслідок розвитку вмінь та навичок мистецької діяльності» [1, с. 6]. Л.С.Виготський звертає увагу на те, що «творчі процеси виявляються з усією своєю силою вже в ранньому дитинстві» [1, с. 7].

Молодший шкільний вік – сензитивний період для розвитку спеціальних здібностей

(літературних, музичних, художньо-театральних, образотворчих, конструктивно-технічних тощо). На думку Т.М.Кривошеї, образність мислення, відсутність стереотипу, емоційність, естетичне ставлення до дійсності, що оточує, – ці якості притаманні всім молодшим школярам і свідчать про достатність передумов для розвитку творчих здібностей цієї вікової категорії загалом. Творчість у молодшому шкільному віці – не самоціль, а засіб та умова гармонійного розвитку дитини. Саме у творчості учень виявляє своє розуміння навколишнього світу, своє ставлення до нього. У творчій діяльності репрезентується внутрішній світ дитини, особливості її світосприймання, уявлень, інтересів та здібностей [4, с.102-103].

Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

До творчих здібностей відносять здатність до «згортання» мислительних операцій і переносу, бокове мислення, «суцільність» сприйняття, кмітливість, проникливість у пошуках, уміння зближувати поняття, гнучкість мислення, здатність до оцінювальних дій, легкість генерування ідей, уміння доводити задум до кінця тощо [5; 6].

Проблема розвитку творчих здібностей школярів докладно вивчена такими дослідниками як Л.Виготський, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калік, М. Нікандров, Н. Кічук, Б. Коротяєв, Ю.Самарін та іншими. Л.С.Виготський писав: «Творчість існує «на ділі» не тільки там, де вона створює великі історичні твори, але й скрізь, де людина уявляє, комбінує, змінює та створює щось нове, якою б крупицею це нове не було порівняно зі створенням генія» [1, с. 13-16]. Творчі здібності формуються протягом усього життя людини, але дослідження Т.Н.Байбари, Д.Б.Богоявленської, О.А.Голюк, О.П.Демченко, Н.О.Комарівської [3], І.М.Лапшиної, Л.І.Лозової, Л.В.Любчак, Н.О.Пахальчук, Л.А.Присяжнюк, Г.С.Тарасенко [7; 8] показують, що саме молодший шкільний вік є найсприятливішим для творчого розвитку дітей, їхніх здібностей до творчості. В цей період активно розвиваються уява, дар фантазувати, творчо мислити, критично оцінювати діяльність.

Розвиток творчої особистості потребує відповідних умов, від яких залежить його ефективність, продуктивність виявів особистості як суб'єкта діяльності. Цьому найбільшою мірою сприяє освітній процес початкової школи з єдиними підходами та вимогами до кожної дитини, наданням їй максимальних можливостей для виявлення і розкриття творчих здібностей учнів та здійснення позашкільної освіти.

Позашкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та професійної діяльності. Позашкільна освіта – сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні і слухачі в позашкільних навчальних закладах у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах. Позашкільна освіта реалізується у різних напрямках діяльності: гуманітарному, дослідницько-експериментальному, еколого-натуралістичному, науково-технічному, оздоровчому, соціально-реабілітаційному, туристсько-краєзнавчому, фізкультурно-спортивному, художньо-естетичному, військово-патріотичному.

Традиційно організація позашкільної освіти визначається роботою закладів освіти, культури, мистецтва, фізкультури та спорту. Серед них – позашкільні навчальні заклади, гуртки, творчі об'єднання, клуби за місцем проживання, дитячо-підліткові фізкультурно-спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спортивні майданчики, клубні заклади, центри дозвілля, школи естетичного виховання, бібліотеки, театри тощо.

В даному контексті хочеться поділитися власним досвідом роботи гуртка художньо-естетичного спрямування «Творча майстерня», який функціонує у Комунальному закладі «Центр підліткових клубів за місцем проживання», заняття проводяться на безкоштовній основі 3 рази на тиждень за рахунок фінансування Вінницькою міською радою. Діти займаються творчістю в образотворчій діяльності, виготовляють різні вироби, аплікації,

малюють в різних техніках. Зокрема, нами часто використовується такі нетрадиційні техніки: ниткографія, монотипія, гратаж, малювання ватними паличками, кляксографія, колаж, малювання соломинкою, малювання на склі, малювання зім'ятим папером, малювання свічкою, набриск, пластиліновий живопис та ін.

Наприклад, техніка монотипії полягає в тому, що після нанесення малюнка на одній частині листка паперу він переноситься на іншу частину листа паперу шляхом притискання, і як результат – у кожного свій особливий малюнок, не схожий на будь-який інший. За допомогою цієї техніки легко малювати симетричні об'єкти – метелики, квіти, пейзажі тощо.

Особливою популярністю користується техніка малювання пальцями, сутність якої полягає у тому, що замість пензликів діти малюють пальцями рук. Такий вид мистецтва дуже подобається усім без виключення, коли ти власними пальчиками можеш малювати цікаві та незвичні картини, наприклад, Капітошку, казкову країну, фантастичного Смішарика тощо.

Також однією з цікавих нетрадиційних технік є малювання зім'ятим папером, особливість цієї техніки полягає в тому, що в місцях згину паперу (там, де порушується його структура) фарба під час зафарбовування є інтенсивнішою, темнішою – це створює ефект мозаїки.

Досвід показує, що малювання нетрадиційними матеріалами дозволяє дитині отримувати незабутні позитивні емоції; активізувати художній потенціал; привчатися до творчості; розвивати думки (як ще можна зобразити? як інакше?); розвивати самостійність; розвивати дрібну моторику рук; проявити індивідуальність (немає однакових робіт); позбутися психологічних меж, страхів (раптом не вийде так, як потрібно).

Цікаво те, що заняття творчої майстерні є комплексними, тобто використовується не тільки малювання у нетрадиційних техніках, а й виготовлення різноманітних виробів (в тому числі й об'ємних), аплікацій, листівок і т.д. власними руками, а матеріали для усіх цих виробів – це кольоровий картон, кольоровий папір, ножиці та клей, можливе додавання ще декількох матеріалів в залежності від того, який виріб буде виготовлятися. На фото представлено роботу на заняттях гуртка «Творча майстерня» (див. фото 1-6)

Фото 1. Результати нашої праці

Фото 2. Картини з вати та ватних паличок

Фото 3. Неймовірні картини з відбитками листа

Фото 4. Малюємо за допомогою виделки

виделки

Фото 5. Чарівні восьминіжки

Фото 6. Разом – все під силу

Фото роботи гуртка «Творча майстерня»

Отже, творчість пробуджує мозок дитини створювати щось нове, до цього небачене, що дасть їй можливість рухатися вперед, набирати шалену швидкість у своєму розвитку. Кожна дитина має свої індивідуальні особливості – хтось швидко запам'ятовує, комусь це вдається важче, але бажання творити притаманне кожній дитині. Опираючись на цю властивість, вчитель може розвивати творчі здібності молодших школярів під час освітнього процесу початкової школи. Втім найбільш продуктивною в цьому контексті ми вважаємо позашкільну освіту і, зокрема, таку її форму як заняття профільних гуртків, на яких розвиток творчих здібностей молодших школярів здійснюється поступово від початкового рівня до найвищого свого ступеня – обдарованості, талановитості і геніальності.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 90 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник /Семен Гончаренко.– Київ: Либідь, 1997. – 373 с.
3. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору / Н. Комарівська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – Вип. 46. – С. 30-33.
4. Кривошея Т. М. Развитие творческих способностей младших школьников в контексте взаимосвязи их умственной и эстетической деятельности (на материалах изучения математики) / Т. М. Кривошея/ / Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. / под. ред. И. Е. Валитовой. – Брест : БрГУ, 2016. – С. 102 -106.
5. Кривошея Т. М. Творчість педагога в контексті взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Вінниця, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 рік) / за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – Вип. 5. – С.118-121.
6. Лук А. Н. Мышление и творчество /А. Н. Лук. – М. : Политиздат, 1976. – 144 с.
7. Тарасенко Г. С. Дивосвіт: технологія естетико-екологічного виховання: посібник / Г. С. Тарасенко. – 2-ге видання, із змінами. – К. : Рута, 2000. – 208 с.
8. Тарасенко Г. С. Розвиток художньо-творчого потенціалу обдарованої дитини (аспект дослідження методологічних засад і методичних шляхів) / Г. С. Тарасенко // Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: від історії до інновацій : [монографія] / за заг. ред. А. А. Сбруєвої, С. М. Кондратюк та ін. – Суми : Мрія, 2016. – С. 325-342.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Вусик, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Г.Г. Кім, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

USING MUSICAL THERAPY IN THE PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Tatyana Vusyk, Bachelor's Degree in Higher Education

Vinnitsa Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання використання музичної